

ситуаціях соціальної взаємодії, керуватися етичними нормами спілкування. Вченими доведено, що несформованість навичок спілкування та депривація потреби у спілкуванні особливо небезпечні в дошкільному віці, оскільки спричиняють відставання у мислительному та мовленнєвому розвитку, зниження пізнавальних мотивів, що загалом гальмує темпи розвитку здатності до учіння. Це обумовлює необхідність діагностики комунікативної сфери дошкільників у загальній системі вивчення готовності до шкільного навчання [2].

Таким чином, на основі аналізу дослідження вітчизняних і зарубіжних психологів і педагогів, ми дійшли висновку, що комунікативно-мовленнєвий розвиток дітей молодшого шкільного віку – це складна, динамічна структура, на формування якої впливають різноманітні фактори: інші люди, оточуюче середовище, власний індивідуальний досвід, культура. Проаналізовані особливості поняття комунікації, зумовлені, передусім, специфікою мови як основи комунікативного впливу та передбачають володіння багатьма комунікативними уміннями, знаннями, здібностями, дозволяють застосовувати вербальні, невербальні та синтетичні засоби. Володіння засобами комунікації як однією зі складових комунікативної компетентності дитини молодшого шкільного віку, сприяє досягненню ефективності комунікативних процесів у навчанні та забезпечує досягнення цілей та завдань мовленнєвого розвитку молодших школярів на засадах особистісно-орієнтованої педагогіки.

Література

1. Арушанова А.Г. Исследование развития коммуникативной компетенции дошкольника / А.Г. Арушанова // Наука о детстве и современное образование : материалы Международной юбилейной научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения А. В. Запорожца. – М.: Школьная книга, 2005. – С. 51.
2. Бех І.В. Сухомлинський: два періоди дитинства – два образи Я [Електронний ресурс] / І.В.Бех. – Режим доступу: <http://www.ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/51-2012-09-04-21-27-42.html>.
3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.
4. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: Програма та методичні рекомендації / Укл. А.М. Богуш. – К.: ІЗМН, 1997. – 112 с.
5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навчальний посібник. – К.: Академія, 2006. – 256 с. , с. 118.
6. Каравасіляді С. К. Формування комунікативних навичок у дошкільників // – Режим доступу: URL: <http://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2014/09/04/formirovanie-kommunikativnykh-navykov-u-doshkolnikov>
7. Коваль Т.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів у контексті парадигмального оновлення сучасної освіти / Т.В.Коваль // Пед. науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А.А.Сбруєва. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – № 3 (57).– С. 390-398.
8. Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения // Науч.- исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР / М.И. Лисина – М.:Педагогика, 1986. – 144 с.
9. Пироженко Т.О. Мовлення дитини: Психологія мовленнєвих досягнень дитини. / Т.О. Пироженко – К.: Главник, 2005 р. – 529 с.
10. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. – М.: “Рефл-бук”; К.: “Ваклер”. – 2003. – 656 с.
11. Старовойт Л.В. Художньо-естетичне виховання дошкільників засобами ліплення // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 43./ Редкол.: В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – С.131-135.
12. Філоненко М.М. Психологія спілкування. / Філоненко М.М. – К.: Центр літератури, 2008. – 224 с.
13. Цуприк С.І. Основи педагогічної майстерності: методичні рекомендації для студентів за напрямом підготовки «Музичне мистецтво» / С.І.Цуприк. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 84 с.
14. Шикирінська О.А. Художньо-естетична освіта як невід’ємна складова фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів / О.А.Шикирінська // Теорія і методика мистецької освіти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.: зб. наук. пр.:– К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 130-134.

УДК [378.015.31:172.15] :745/746

Т.Пірус,
завідувач навчально-наукової
лабораторії з етнології Поділля
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Т.Pirus
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy

ВПЛИВ ТРАДИЦІЙНИХ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ

THE INFLUENCE OF TRADITIONAL PEOPLE'S MOVEMENTS ON THE FORMATION OF NATIONAL LIFE OF YOUTH

(Із досвіду роботи Навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля факультету історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського)

Pirus T. Influence of traditional folk handicrafts on formation of youth national conscience (From the working experience of Educational-scientific laboratory of the Etnology of Podillya Faculty of History, Etnology and Law Vinnitsya State Pedagogical University named by Mykhaylo Kotsyubynskuy)

Анотація. У статті розкрито досвід роботи Навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського по формуванню національної свідомості молоді. Проаналізовано вплив традиційних народних ремесел на формування національної свідомості молоді під час проведення майстер-класів та Днів народознавства.

Abstract. The work experience of the forming of national conscience of Educational-scientific laboratory of the Etnology of Podillya of Vinnitsya State Pedagogical University named by Mykhaylo Kotsyubynskuy is exposed in this article. Analyse of the Influence of traditional folk handicrafts on youth national conscience forming while participation at the master classes and during the Days of Ukrainian Etnology.

Ключові слова: Народознавчий центр, Навчально-наукова лабораторія з етнології Поділля, народні ремесла, майстер-клас, національна свідомість.

Key words: Etnology Centre, Educational-scientific laboratory of the Etnology of Podillya, folk handicrafts, master class, national conscience.

Майбутнє України значною мірою залежить від готовності молоді до активної участі у розбудові власної держави. Життя та діяльність вчителя нерозривно пов'язані з цим завданням. На вчителів також є особлива відповідальність. Він сам повинен бути особистістю, яка є соціально активною, національно свідомою, духовною. Також учитель повинен досконало володіти своєю професією, усвідомлювати її суспільний характер та власну відповідальність і причетність до творення й утвердження незалежної України.

Одним із важливих завдань сьогодення є збереження кращих зразків нематеріальної культурної спадщини України.

Тема нашого дослідження є актуальною з огляду на стан та діяльність осередків народних ремесел на теренах Вінниччини та України.

Метою дослідження є вивчення впливу народних ремесел на формування національної свідомості молоді в умовах діяльності навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Основним завданням є визначення засобів і методів впливу народних ремесел на формування національної свідомості молоді.

У 2018 році відзначається 25-річчя заснування Народознавчого центру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Чверть століття тому ініціатором створення Центру виступила знаний на Поділлі історик і краєзнавець Лідія Семенівна Мельничук (1955-2005). У 1993 році центр виник як спеціалізований кабінет українського народознавства. З часом, за підтримки адміністрації навчального закладу, він набув статусу загальноуніверситетського підрозділу. Метою діяльності Народознавчого центру, який очолювала Лідія Мельничук, стало «... прилучення майбутнього вчителя до пізнання, збереження та розбудови культурно-історичної спадщини свого народу і роду, активної краєзнавчої роботи» [1, с. 2].

У травні 2005 року Народознавчий центр було реорганізовано у навчально-наукову лабораторію з етнології Поділля.

У січні 2006 року завідувачем навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля була призначена за сумісництвом старший викладач кафедри історії України Тетяна Петрівна Пірус. З 1-го липня 2006 року Тетяна Пірус перейшла на основну роботу на посаду завідувача лабораторії.

Основні напрямки роботи лабораторії наслідували ті, що були започатковані у Народознавчому центрі:

- навчально-методична робота;
- науково-дослідна робота;
- національне виховання молоді.

Серед пріоритетних напрямів діяльності лабораторії є *національне виховання молоді*. Важливу роль у національному вихованні молоді відіграють заходи, які проводяться у лабораторії. Це традиційні Дні народознавства (восени і навесні), зустрічі з народними майстрами Вінниччини, тематичні та виставки до знаменних дат тощо.

Нами було започатковано проведення етнографічного свята для дітей «Благослови, мати, весну закликати!» у школах м. Вінниці та області, яке сприяло плідній співпраці з педагогічними колективами.

Із березня 2006 року значно розширено заходи традиційних днів народознавства «До Великодня». Основними заходами днів народознавства навесні є:

- майстер-класи з писанкарства упродовж 4-6 тижнів, до Великодня;
- проведення виставки писанок та великодніх прикрас із фондової колекції лабораторії;
- участь колективу лабораторії в обласному святі «Великодня писанка», що проводиться

Вінницьким Обласним центром народної творчості;

- у 2007 році лабораторія стала співзасновником та співорганізатором Всеукраїнського свята народного мистецтва «Великодня писанка», яке раз на три роки проводиться у м. Вінниці за підтримки Міністерства культури України; у 2019 році П'яте Всеукраїнське свято народного мистецтва «Великодня писанка» проводитиметься у м. Вінниці і до нього вже сьогодні готуються не лише знані писанкарки Вінниччини, а й студентки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Упродовж багатьох років лабораторія плідно співпрацює з Вінницьким обласним центром народної творчості (директор – Тетяна Цвігун), Вінницьким обласним осередком Національної спілки майстрів народного мистецтва України (голова – Іван Горобчук).

Члени Національної спілки майстрів народного мистецтва України та відомі народні майстри Вінниччини Галина Данилюк, Тетяна Войнаровська, Олена Денисова, Євдокія Чугунова, Любов Шаламай, Оксана Верхово-Єднак, Оксана Кульчицька, Євген Слободинський та Валентина Слободинська, Людмила Філінська, Вікторія Ніколаєва, Наталія Шпак, Галина Чадюк, Ірина Савчук, Марина Юрченко, Вікторія Єрмакова, Лариса Шаран, Олександр Крутих неодноразово бували на зустрічах із нашою студентською молоддю, на загально університетських заходах, зокрема ярмарку «Подільська осінь», Днях народознавства, під час проведення майстер-класів, виставок тощо.

Формуючи та виховуючи інтерес молоді до пізнання та збереження культурно-історичної спадщини українського народу, започатковано місячний цикл майстер-класів із народних ремесел. Щороку, протягом листопада, народні майстри Вінниччини проводять майстер-класи, під час яких навчають студентів, співробітників, викладачів та гостей університету. У лабораторії є діючий автентичний гончарний круг. Майстер-класи із традиційних народних ремесел мають таку спрямованість:

- гончарство;
- соломоплетіння;
- бісероплетіння;
- українська витинанка;
- українська народна іграшка;
- українська народна вишивка.

Вказані майстер-класи забезпечують формування практичних умінь педагогів та формують міцні основи національної свідомості майбутніх учителів. Ці майстер-класи відкриті для участі усіх бажаючих і забезпечують формування позитивного іміджу ВДПУ імені Михайла Коцюбинського серед широкого кола жителів Вінниччини.

Лабораторія систематично проводить творчі акції. Зокрема, у жовтні 2006 року було створено колективну витинанку «Вінницький державний педагогічний університет. Дні народознавства» розміром 2х2 м. У її створенні брали участь студенти всіх спеціальностей університету. Ця витинанка є окрасою фондової колекції та виставлена для огляду у приміщенні І корпусу університету на третьому поверсі.

Надзвичайно важливим завданням із часу створення лабораторії є формування фондової колекції. Під керівництвом викладачів студенти нашого університету взяли активну участь у збереженні унікальних виробів народних майстрів, які презентують традиційні ремесла Поділля. Сьогодні у фондовій колекції ВДПУ нараховується більше 4300 одиниць зберігання. Відбувається активне ознайомлення молоді із виробами талановитих народних майстрів краю, що сприяє формуванню національної свідомості, збереженню культурної спадщини нашого народу, формує

імідж Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, як зберігача народних традицій та культурної спадщини українського народу.

Фондова колекція лабораторії поділяється на такі основні групи збереження: тканини, килими, народний одяг, кераміка, писанка, вироби з дерева та металу, витинанка, сучасне декоративно-прикладне мистецтво (студентські роботи – писанки, витинанки, малюнки на склі, народна іграшка) тощо. Найбільшими у фондовій колекції є зібрання одягу, тканин та кераміки. Упродовж чверті століття колекція лабораторії формувалася силами студентів, викладачів та співробітників університету.

Експонати із колекції лабораторії стали окрасою всеукраїнських виставок у Державному музеї іграшки (м. Київ, грудень 2012 р. – травень 2013 р.), Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара» (м. Київ, червень-липень 2013 р.), Вінницькому обласному краєзнавчому музеї (березень-квітень 2011 р.), Вінницькому обласному художньому музеї (березень 2012 р.), Вінницькому обласному центрі народної творчості (2007 р., 2008 р., 2010 р., 2011 р., 2012 р., 2013 р., 2015 р., 2016 р.) тощо.

Два роки поспіль жителі міста Вінниці та гості обласного центру мали змогу побачити унікальні вироби подільських майстрів, які зберігаються у фондовій колекції ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського під час Днів міста, днів Європи та інших міських заходів.

Випускники ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського часто приїздять із своїми вихованцями до рідного університету на Дні народознавства, майстер-класи із народних ремесел, тематичні виставки. На екскурсії до навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля приходять учні вінницьких шкіл та освітніх закладів обласного центру.

Щороку у майстер-класах із народних ремесел беруть участь понад 400 осіб та більше 600 осіб – у майстер-класах із традиційної подільської писанки. Це, переважно, студенти ВДПУ, учні шкіл міста та області, майбутні абітурієнти.

Для студентів та гостей нашого університету щороку проводиться до 100 екскурсій у навчальному кабінеті з етнографії, де для огляду представлено більше 450 експонатів. Лише у 2017-2018 навчальному році у лабораторії було підготовлено 15 тематичних виставок для студентської молоді. Серед них, «Збережені скарби для нащадків», «Вишиті обереги», «Народні іграшки Поділля», «До Великодня».

Про діяльність Навчально-наукової лабораторії по формуванню національної свідомості молоді можна віднайти чимало інформації у ЗМІ, мережі Інтернет, Всеукраїнських історико-краєзнавчих конференціях, які проводились у Вінниці та за її межами.

Таким чином, Навчально-наукова лабораторія з етнології Поділля виконує важливу функцію виховного підрозділу університету, яка є унікальною. Лабораторія має вагомий здобутки у міжнародній співпраці та формуванні позитивного іміджу ВДПУ на обласному, всеукраїнському та міжнародному рівнях. Цей висновок доводить практика діяльності лабораторії (до 2005 р. – Народознавчого центру). У наш непростий час лабораторія формує дбайливе ставлення молодого покоління до традиційної культури українського народу, зберігає культурну спадщину для нащадків, формує національно свідому молодь.

Література

1. Народознавчий центр Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Путівник. Відп. за випуск Л. С. Мельничук. – Вінниця. – 2003. – 15 с.
2. Мельничук Л. С. Народна культура і майбутній вчитель // Народна культура в контексті національного виховання: Зб. наук. пр. [відп. ред. Л. С. Мельничук]. – Вінниця, 2004. – С. 280-287.
3. Мельничук Л. С. Від роду до народу, від народу до роду: Народознавчі студії; Спогади друзів, колег, однодумців. Кн. 1. / Упоряд. І. П. Мельничук. – Вінниця: Книга-Вега, 2006. – 240 с.
4. Пірус Т. П. Виховання студентської молоді засобами народознавства у Вінницькому державному педагогічному університеті // Героїко-патріотичне виховання молоді в ціннісних орієнтирах сучасності. Метод. Посібник / С. В. Онуфрійчук, Т. В. Лещинська, М. В. Фаліштинський, Л. Ф. Збарашук – Вінниця: 2010. – С. 101-105.
5. Пірус Т. П., Пірус К. Л. Формування колекції писанок у фондах навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля інституту історії, етнології і права ВДПУ імені Михайла Коцюбинського // Вісник інституту історії, етнології і права / Збірник наукових праць. Вип. 10. – Вінниця, ФОП Корзун Д. Ю., 2012. – С. 144-147.
6. PirusTetyna.Ukrainian pysanka as one of the denominatorsin multicultural dialogue // Miedzynarodowa konferencjanaukowa «Cztery narody, cztery spojrzenia» Perspektywy dialogu miedzykulturowego. – Kiece, 2012. – Р. 63-65.
7. Федорчук І. Українська культура – джерело натхнення для науковців і народних майстрів // Педагог, № 2 (418), жовтень 2014. – С. 3.
8. Пірус Т. Етнотерапія для всіх // Педагог. – 2014. – Грудень (№4). – С. 4.
9. Пірус К. Вчимося у майстрів // Педагог. – 2013. – Листопад (№3). – С. 3.

10. Мудрак Д. «І душі частину готова віддати, щоб прийшов Великдень до їхньої хати» // Педагог. – 2014. – Квітень (№80). – С. 4.
11. П'ятак О. Народні іграшки у вихованні // Педагог. – 2014. -- Березень (№ 7). – С. 3.
12. Федорчук І. «Стелися, Доле, Україні рушниками» // Педагог. – 2014 – Вересень (№1). – С. 4.
13. Федорчук І. Заради збереження культурно-духовних надбань // Педагог. – 2014. Жовтень (№2). – С. 2.
14. Савенець О. Доки люди пишуть писанки, доти існуватиме світ // Студентська територія. – 2018. – Березень (№2). – С. 1.

УДК 37. 477

Ю. Старовойт,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мовознавства
Вінницького національного технічного університету

Yu. Starovoit
Vinnytsia National Technical University

МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

ART AS A FACTOR OF EDUCATION YOUTH

Анотація. У статті розглядаються сучасний стан естетичного виховання молоді в навчальних закладах.

Abstract. The article deals with the current state of aesthetic education of youth in educational institutions.

Ключові слова: мистецтво, виховання, молодь

Key words: art, education, young

«Университет развивает все стороны человеческой личности,
в том числе и глупость» А.П. Чехов

Цей епіграф покликаний одразу підкреслити, що самі по собі найблагородніші засоби виховання, найкращі методи формування особистості не можуть абсолютно гарантувати стовідсотковий «результат на виході». Більше того, серед самих видатних діячів мистецтва, що залишили нам у спадщину найцінніші шедеври, зустрічалися постаті зі своїми «скелетами у шафі», а тим більше – серед професійних найтонших поціновувачів цих шедеврів. Хомо сапієнс – непередбачувана істота і навіть батьки не можуть достеменно знати, кого вони насправді виховують. Як говориться – майбутнє покаже. Якимось роком сорок тому довелося в одній телепередачі стикнутися з діалогом двох солідних педагогів-музикознавців, коли один безапеляційно заявив, що музика безсумнівно здатна виховувати у людини лише благородні наміри та пориви. На це опонент відповів поправкою, що напевно тут слід чітко окреслити, саме яке коло музики мається на увазі, адже не всі жанри, не всі музичні рівні здатні забезпечити виховання в найкращому розумінні цього поняття. І промовець одразу знайшовся, що мовляв мав на увазі перш за все симфонічну музику, на чому співрозмовці і заспокоїлися. І не знайшлося у студії жодного резонера, який би нагадав досвідченим педагогам, що історія знає немало випадків, коли найкращі зразки симфонізму використовувалися задля впровадження у суспільстві найжорстокіших антигуманних доктрин та ідеологій. Достатньо згадати гітлерівські установки на використання академічного мистецтва для укорінення нацистської ідеології, в результаті чого твори, наприклад, геніального Р.Вагнера після 2-ї світової війни на тривалий час зникли з репертуарів театрів та філармоній, а в деяких країнах залишаються забороненими і досі. А всесвітньо відомим диригентам Герберту фон Караяну та Вільгельму Фуртвенглеру ще довго після війни доводилося ухилятися від натяків та відвертих звинувачень у співпраці з нацистським режимом.

Між іншим, люди зазвичай схильні зачаровуватися безпосередньою щирістю і невинністю дитинства, і тривалий час вважалося, що ця риса природно витікає з самої натури дитини. Лише років сто тому засновник психоаналізу З.Фройд висловив припущення, що така поведінка дітей витікає з правильного формування свідомості та поведінки у тісному контакті з дорослими, які задають норми поведінки та моральні засади своїм прикладом та виховними заходами, без чого розвиток дитини може піти далеко не так беззмарно, як може здатися. І як показав досвід, так воно насправді і є.

Отже, **метою даної статті** буде розгляд ряду видів мистецтва в якості важливого і обов'язкового чинника всебічного виховання молоді, що здатний сприяти плідному і всебічному